

KLUCZ ODPOWIEDZI KONKURS HISTORYCZNY dla gimnazjów – etap wojewódzki

Zadanie 1.

max. **10 p.**

Nauka i technika w XIX w.

Połącz nazwiska uczonych i wynalazców z dziedzinami ich aktywności twórczej, wpisując do tabeli odpowiednią cyfrę i literę

Uczony/ wynalazca	Dziedzina nauki	Odkrycie – wynalazek
Dmitrij Mendelejew	V	D
Ludwik Pasteur	I	E
Wilhelm Roentgen	III	C
A. i L. Lumiere	IV	A
Jean B. Lamarck	II	B

I medycyna (mikrobiologia)

II biologia (ewolucjonizm)

III fizyka (wynalazki - medycyna)

IV technika (wynalazki)

V chemia

A Kino – ruchome obrazy

B Pierwsza oparta na naukowych podstawach teoria ewolucji

C Promienie X – promieniowania elektromagnetyczne , lampa rentgenowska

D Układ okresowy pierwiastków

E Szczepionki m.in. przeciwko cholercze, wąglikowi i wścieklicznie oraz metoda pasteryzacji

Zadanie 2.max. **14 p.****Wynalazki i ich twórcy**

Zaznacz w tabeli (wpisując w odpowiednią rubrykę literę „X”), czy poniższe zdania są prawdziwe (P) czy fałszywe (F). Ponadto wpisz „I” lub „II”, określając czy **wynalazek miał miejsce w „I” czy „II” poł. XIX w.** (również w przypadku, gdy nazwisko wynalazcy nie jest prawdziwe)

zdanie	P	F	„I”/ „II”
a) J. Stevens i R. Fulton (USA) zbudowali niezależnie od siebie statki o napędzie parowym .	X		I
b) Twórcą pierwszych w pełni sprawnych parowozów/lokomotyw (m. in. Rocket), które mogły zostać wykorzystane do masowego transportu, był G. Stephenson .	X		I
c) Brytyjski fizyk M. Faraday odkrył indukcję elektromagnetyczną oraz skonstruował model silnika elektrycznego .	X		I
d) Amerykanin Thomas A. Edison wynalazł żarówkę i uruchomił w Nowym Jorku pierwszą miejską elektrownię .	X		II
e) Amerykanin Samuel Morse skonstruował telegraf elektromagnetyczny .	X		I
f) G. Marconi skonstruował urządzenie pozwalające na przesyłanie ludzkiego głosu na odległość – telefon .		X	II
g) Włoch A.G. Bell wynalazł tzw. "telegraf bez drutu" wysyłający sygnały z pomocą fal elektromagnetycznych, co dało początek transmisjom radiowym.		X	II

Zadanie 3.max. **10 p.****Ekspansja kolonialna państw europejskich w XIX w.**

Koloniami jakich państw europejskich były wymienione poniżej kraje afrykańskie i azjatyckie?

Wpisz do tabeli odpowiednie państwa:

Belgia, Francja, Niemcy, Wielka Brytania, Holandia, Portugalia.

Algieria	Kamerun	Kongo	Związek Południowej Afryki	Angola i Mozambik
Francja	Niemcy	Belgia	Wielka Brytania	Portugalia
Indie	Półwysep Malajski	Hongkong	... Indie Wschodnie (Indonezja)	Indochiny
Wielka Brytania	Wielka Brytania	Wielka Brytania	Holandia	Francja

Zadanie 4.max. **14 p.****Europa w 2 poł. XIX w.***Uzupełnij zdania.*

a) II Republika Francuska upadła w roku **1852** wraz z koronacją Karola Ludwika na cesarza.

Przyjął on wówczas imię **Napoleona III**
[imię i numer]

b) Cesarstwo Niemieckie zostało proklamowane w **1871** roku po zwycięskiej wojnie, jaką Prusy stoczyły z Francją. Tytuł cesarza niemieckiego przypadł królowi Prus **Wilhelm I**
[imię i numer]
z dynastii **Hohenzollernów**. Kanclerzem zjednoczonego państwa niemieckiego został dotychczasowy pruski kanclerz **Bismarck** [nazwisko]

c) Na tronie Wielkiej Brytanii przez całą drugą połowę XIX w. zasiadała królowa **Wiktoria**
[imię]
W 1877 r. została koronowana także na cesarzową **Indii**, które były brytyjską kolonią.
[nazwa kraju]

d) W latach 1853-1856 Rosja prowadziła wojnę nazwaną wojną **krymską**.
Jej przeciwnikiem była najpierw Turcja, którą wsparły następnie państwa Zachodu:
Wielka Brytania, **Francja**, oraz **Królestwo Sardynii / Piemont**.
W trakcie działań wojennych na tronie rosyjskim zasiadł nowy władca **Aleksander II**.
Klęskę rosyjską przypieczętował upadek twierdzy w **Sewastopolu**.
[nazwa miasta]

Zadanie 5.max. **6 p.****Przebieg Wiosny Ludów w Europie***Ponumeruj w kolejności chronologicznej („1 ...” – najstarsze wydarzenie)*

a)

Wybuch rewolucji w Berlinie i Mediolanie	18-19 marzec 1848	4
Wybuch rewolucji w Wiedniu	13 marzec 1848	3
Wybuch rewolucji lutowej w Paryżu	24 luty 1848	2
Wybuch rewolucji na Sycylii	styczeń 1848	1

Op. lub 3p.

b)

Kłęska wojsk Królestwa Sardynii pod Custozą w wojnie Austrią	lipiec 1848	1
Kłęska wojsk Królestwa Sardynii pod Navarą, abdykacja króla Sardynii	marzec 1849	2
Wojska francuskie zdobywają Rzym. Upadek Republiki Rzymskiej	lipiec 1849	3
Złożenie dyktatury przez Kossutha. Kapitulacja Węgier oraz Wenecji	sierp. 1849	4

Op. lub 3p.

Uczeń otrzymuje trzy punkty za każdą w pełni poprawnie zaznaczoną kolejność.

W przypadku błędu uczeń nie otrzymuje punktów.

Łącznie uczeń otrzymuje maksymalnie – 6 p.

Zadanie 6.max. **6 p.****Pojęcia dotyczące historii Polski i historii powszechnej**

Wpisz do tabeli pojęcia odpowiadające podanym definicjom:

Definicja	Pojęcie
a) Koncepcja zakładająca umocnienie pozycji narodu polskiego przez rozwój gospodarczy i bogacenie się społeczeństwa oparte na współpracy różnych warstw społeczeństwa, współpracujących ze sobą tak samo, jak czynią to poszczególne części żywego organizmu.	praca organiczna
b) Ruch chłopski w Galicji w 1846 r. skierowany przeciwko szlachcie, przejawiający się w napaściach na dwory a także mordowaniu ich mieszkańców.	rabacja / rzeź galicyjska
c) Popularna nazwa Związku Popierania Niemczyzny na Kresach Wschodnich – niemieckiej organizacji społecznej powstałej w 1894 r., wspierającej antypolską politykę władz pruskich i prowadzącej antypolską propagandę.	Hakata
d) Ruch społeczno-polityczny domagający się likwidacji handlu niewolnikami i zniesienia niewolnictwa. Rozwijał się u schyłku XVIII i w XIX w. w Europie (głównie w Wielkiej Brytanii i Francji) oraz w obu Amerykach. Odegrał istotną rolę w wybuchu wojny secesyjnej w USA.	abolisjonizm
e) Polityka prowadzona wobec Kościoła katolickiego w Niemczech w latach 70. XIX w., której celem było ograniczenie jego roli w społeczeństwie i poddanie jego działań nadzorowi państwa	Kulturkampf
f) Określenie działaczek społecznych, walczących o przyznanie kobietom praw wyborczych. Ich ruch rozwijał się w II połowie XIX w. w wielu krajach Zachodu, zwłaszcza zaś w USA i Wielkiej Brytanii.	sufrażystki / feministki

Zadanie 7.max. **9 p.****Kwestie narodowe i społeczne w XIX w. na ziemiach polskich***W oparciu o teksty źródłowe i wiedzę pozaźródłową odpowiedz na pytania.*

I.

Z radością powitaliśmy wspaniałomyślne postanowienie, w którym, Najjaśniejszy Panie, powierzyłeś obywatelom miasta Wiednia utrzymanie pokoju i porządku i ustanowiłeś komisję do naradzenia się nad odpowiednimi [...] reformami. To napędza nas nadzieją, że raczysz, Najjaśniejszy Panie, wysłuchać objawione tu życzenia, które w następujących wyrażamy punktach:

- 1. Gwarantowanie polskiej narodowości, a więc zniesienie wszelkich jej [...] ograniczeń, zaprowadzenie polskiego języka w szkołach, sądach i w urzędach politycznych.*
- 2. Oddzielna administracja prowincjonalna. 3. Powszechna polityczna amnestia [...].*
- 5. Zniesienie cenzury [...]. 6. Powszechne uzbrojenie miast w celu utrzymania spokoju i porządku [...].*
- 8. Powszechne zaprowadzenie szkół dla ludu.*
- 10. Zupelne zniesienie pańszczyzny i wszystkich poddańczych powinności*
- 11. Całkowita równość obywatelska i polityczna przed prawem wszystkich klas i wyznań [...].*
- 12. Obsadzanie urzędów krajowcami tu urodzonymi, w Galicji, a wykluczenie niekrajowców.*
- 13. Wojsko krajowe ma w kraju stać, narodową mieć instytucję i oficerów krajowców [...].*

- a) Z którego roku pochodzi petycja (zwana inaczej adresem) –) – **1848**
i do władcy jakiego państwa była skierowana? – **Austrii**

- b) Czy autorzy petycji osiągnęli swój cel?
Czy postulaty dotyczące spraw narodowych doczekały się natychmiastowej realizacji? – **NIE**

- c) W którym roku w zaborze, którego dotyczy dokument, zostało ogłoszone przez władze zaborcze zniesienie pańszczyzny i uwłaszczenie? – **1848**

- d) Kiedy (po jakim wydarzeniu ważnym dla narodów cesarstwa) Polacy doczekali się realizacji większości postulatów, które znalazły się w petycji? – **po 1867 / po przekształceniu Austrii w Austro-Węgry / po uzyskaniu autonomii przez Galicję w 1867 r.**

II.

Nikczemny rząd najezdniczy rozwścieklony oporem męczzonej przezeń ofiary, postanowił zadać jej cios stanowczy — porwać kilkadziesiąt tysięcy najdzielniejszych, najgorliwszych jej obrońców, oblec w nienawistny mundur moskiewski i pognać tysiące mil na wieczną nędzę i zatracenie. Polska nie chce, nie może poddać się bezopornie temu sromotnemu gwałtowi pod karą hańby przed potomnością powinna stawić energiczny opór. [...]

Centralny Narodowy Komitet obecnie jedyny, legalny Rząd Twój Narodowy, wzywa Cię na pole walki już ostatniej, na pole chwały i zwycięstwa [...].

Ziemia, którą Lud rolniczy posiadał dotąd na prawach czynszu lub pańszczyzny, staje się od tej chwili bezwarunkową jego własnością, dziedzictwem wiecznym.

Właściciele poszkodowani, wynagrodzeni będą z ogólnych funduszy Państwa.

Wszyscy zaś komornicy i wyrobnicy, wstępujący w szeregi obrońców kraju, lub w razie zaszczytnej śmierci na polu chwały, rodziny ich otrzymają z dóbr Narodowych dział obronionej od wrogów ziemi.

- a) Z którego roku pochodzi manifest? – **1863**
i przeciwko jakiemu / któremu zaborcy był skierowany – **Rosji**

- b) Jaki obóz polityczny reprezentował Komitet Centralny Narodowy? – **czerwonych**

- c) Dlaczego Komitet Centralny Narodowy (KCN) ogłosił zniesienie pańszczyzny i uwłaszczenie?
aby pozyskać chłopów / do walki narodowowyzwoleńczej / o niepodległość / do powstania

Zadanie 8.

max. **14 p.**

Kościół katolicki w drugiej połowie XIX w.

I. Uzupełnij zdania

6 p

Encyklika *Quanta cura* została wydana przez papieża **Piusa IX** w roku **1864**

Do encykliki został dołączony *Syllabus* – czyli **spis błędów współczesnych czasów / wykaz wartości, idei odrzuconych przez Kościół**

Dekret papieski ogłoszony na *Soborze watykańskim I* w roku **1870** zawierał dogmat

o **nieomyślności** papieża w sprawach **wiary / i moralności (obyczajów)**

II. Czy zacytowane zdania są zgodne z poglądami papieża Piusa IX ?

Wpisz „TAK” lub „NIE”

a) *W naszej epoce nie jest już użyteczne, by religia katolicka miała status jedynej religii państwowej, z wykluczeniem wszystkich innych wyznań.*

NIE

b) *Papież rzymski może i powinien pogodzić się i pojednać z postępem, liberalizmem i cywilizacją współczesną.*

NIE

c) *Każdy człowiek ma swobodę wyboru i wyznawania religii, którą przy pomocy światła rozumu uzna za prawdziwą.*

NIE

d) *Kościół ma być oddzielony od państwa, a państwo od Kościoła.*

NIE

III. Czy zacytowane zdania są zgodne z poglądami papieża Leona XIII ?

Wpisz „TAK” lub „NIE”

a) *Dla usunięcia przepaści między nimi [ubogimi i bogatymi] znieść trzeba prywatną własność, a zastąpić ją wspólnym wszystkim posiadaniem dóbr materialnych...*

NIE

b) *Prywatne ... posiadanie dóbr materialnych na własność jest naturalnym prawem człowieka.*

TAK

c) *Wolność stowarzyszania się... jest prawem każdego obywatela [...], Są oczywiście chwile, kiedy państwo może przeciwstawić się tym stowarzyszeniom; mianowicie wówczas, kiedy stowarzyszenia na mocy swego statutu dążą do czegoś, co się kłóci z moralnością, sprawiedliwością i dobrem państwa.*

TAK

d) *...powinien bogaty i pracodawca pamiętać, że przy ustalaniu płacy ani Boskie ani ludzkie prawa nie pozwalają korzystać z biedy i nędzy cudzej, ani też w ogóle wyzyskiwać cudzego ubóstwa.*

TAK

Zadanie 9.max. **21 p.****XIX-wieczni filozofowie i uczeni – ich poglądy i dokonania***Rozróżnij poglądy i dokonania XIX-wiecznych filozofów i uczonych.**Wpisz do tabeli odpowiednie litery (dwie, trzy lub cztery zależnie od filozofa)*

Filozof / uczyony	Poglądy / dokonania			
Georg W. F. Hegel	B	I	N	
Auguste Comte	M	T		
Charles Darwin	A	O	U	
Karol Marks	D	K	S	
Fryderyk Nietzsche	E	J	L	
Sigmund Freud	C	F	H	R
Henri Bergson	G	P	W	

– autor rozprawy <i>O pochodzeniu człowieka</i> , w której zawarł teorię naukową, iż człowiek powstał w wyniku ewolucji.	d A
–rozwinął koncepcję dialektyki jako mechanizmu ścierania się sprzecznych idei (tezy i antytezy), będącego podstawowym motorem rozwoju świata i postępu historycznego. W wyniku ścierania się przeciwieństw kształtuje się wyższą jakość – synteza (teza wyższego rzędu). Na bazie tak rozumianej dialektyki rozwinął się materializm dialektyczny Marksa.	h B
– wprowadził pojęcia podświadomości i nieświadomości (sfer ludzkiej psychiki, do których jednostka nie ma bezpośredniego dostępu).	f C
– niemiecki filozof, ekonomista i działacz polityczny – od jego nazwiska pochodzi nazwa ideologii, która stała się podstawą ruchu komunistycznego.	m D
– odrzucił przekonanie o istnieniu uniwersalnej dla wszystkich moralności, odrzucił zwłaszcza chrześcijańskie wzorce moralne.	n E
– austriacki neurolog i psychiatra.	f F
– twierdził, iż życie jest ciągłym ruchem, stawaniem się, zmiennością i nie sposób ująć je w formuły, definicje i kategorie, jak chcieli tego pozytywiści. Bezpośredniego uchwycenia złożonych zjawisk dokonać może tylko intuicja, instynkt, bezpośredni, pozarozumowy wgląd człowieka w ich naturę. Rozum jest zaledwie narzędziem podporządkowania przyrody, nie zaś jej zrozumienia.	b G

– wystąpił ze stwierdzeniem, że człowiek jest istotą w pierwszym rzędzie biologiczną, o której zachowaniu decydują pozostające poza kontrolą popędy.	f H
– twierdził, iż dzieje świata to proces przemian ducha, który stopniowo dochodzi do poznania samego siebie. Duch dąży do osiągnięcia tego, co jest jego naturą, a mianowicie wolności. Sens ludzkich dziejów polega na powolnym dojrzewaniu i upowszechnianiu się świadomości, że człowiek jest istotą wolną.	h I
– wartości człowieka nie upatrywał w tym, czy czyni on dobro, czy zło. Prawdziwie godnym miana człowieka jest ten, kto sam wyznacza sobie normy postępowania, nie zważając na powszechnie uznawaną moralność. Wolność należy się temu, kto jest w stanie ją sobie wywalczyć.	n J
– autor <i>Kapitału</i> , w którym poddał krytyce zasady gospodarki kapitalistycznej i przedstawił projekt obalenia systemu kapitalistycznego.	m K
– niemiecki filozof, twórca koncepcji „nadczołowieka”, radykalny krytyk chrześcijaństwa i opartej na nim kultury zachodniej.	n L
– francuski filozof, jeden z głównych przedstawicieli pozytywizmu i scjentyzmu (poglądu głoszącego, że modelem uzyskiwania prawdziwej i w pełni uzasadnionej wiedzy o rzeczywistości są nauki przyrodnicze).	c M
– filozof niemiecki, jeden z głównych przedstawicieli idealizmu	h N
– twierdził, iż „walka o byt”, „dobór naturalny” w świecie przyrody prowadzą do powstawania populacji składających się z osobników coraz lepiej dostosowanych do środowiska, a konsekwencji do powstawania nowych gatunków.	d O
– francuski filozof, twórca intuicjonizmu.	b P
– twórca psychoanalizy (metody diagnozowania i leczenia zaburzeń psychicznych i emocjonalnych, polegającej na ujawnianiu nieświadomych pragnień pacjenta i przeżywanych przezeń wewnętrznych konfliktów).	f R
– wspólnie z F. Engelsem ogłosił w 1848 r. w Londynie <i>Manifest Komunistyczny</i> .	m S
– wprowadził termin socjologia, oznaczający ogólną naukę o strukturze społeczeństwa, prawach jego rozwoju i metodach jego badania.	c T
– przyrodnik angielski, twórca naukowej teorii ewolucji dotyczącej świata przyrody, autor rozprawy <i>O powstawaniu gatunków drogą doboru naturalnego</i> .	d U
– człowiek i świat, który go otacza, są przepełnione tą samą siłą - <i>elan vital</i> (pędem życiowym).	b W

Poziomo

1. Nazwa okresu odbudowy państwa po zakończeniu wojny secesyjnej (lata 60-te i 70-te)
2. Wyspa, która po zwycięskiej wojnie z Chinami 1895 r. została przyłączona do Japonii.
3. i 6. Najwybitniejsi generałowie Unii podczas wojny secesyjnej.
4. Kodeks obowiązujący przed 1868 r. jedynie samurajów.
5. Światopogląd Japończyków – obok buddyzmu i tradycji konfucjańskiej – kształtował specyficzny dla Japonii kult (*pięć liter lub osiem, jeśli z końcówką „izm”*)
7. Wódz naczelny wojsk Południa (Skonfederowanych Stanów Ameryki) podczas wojny secesyjnej.
8. Nazwa używana w stanach południowych na określenie zwolennika Unii.
9. Po klęsce powstania samurajów w 1877 r. były doradca cesarza Japonii, popełnił
10. Wprowadzona w stosunku do Murzynów – rasowa.
11. Terytorium zakupione przez Stany Zjednoczone w 1867 r. od Rosji.

Pionowo

12. Nazwa miejscowości, gdzie wojska Unii stoczyły zwycięską bitwę (1-3 lipca 1863 r.).
13. Nazwa epoki w dziejach Japonii (1868-1912) – tzw. „rządy oświeconych”.
14. Nazwa linii kolejowej łączącej Atlantyk z Pacyfikiem, której budowę zakończono w 1869 r.
15. Nazwa okresu historycznego w Japonii oraz systemu zarządzania krajem przez dziedzicznych dowódców wojskowych przed 1868 r. – si (sz)
16. Wybrany na prezydenta Stanów Zjednoczonych w 1860 r., jego wybór doprowadził do secesji stanów południowych i utworzenia Skonfederowanych Stanów Ameryki.
17. Cesarz, którego wstąpienie na tron w 1868 r. zapoczątkowało nową erę w dziejach Japonii.

Zadanie 11.max. **7 p.****Polacy pod zaborami w drugiej połowie XIX w***Zaznacz w tabeli literą „X” odpowiedni zabór*

	Wielkopolska - zabór pruski	Galicja - z. austriacki	„Kr. Polskie” - zabór rosyjski
a) Pod koniec XIX w. Polacy nie mogli brać udziału w wyborach do parlamentu w:			X
b) Pod koniec XIX w. szkolnictwo polskie mogło swobodnie rozwijać się w:		X	
c) Polityka wynarodowienia Polaków nie była prowadzona pod koniec XIX w. w:		X	
d) Pod koniec XIX w. Polacy z ... mogli sprawować najwyższe urzędy w państwie zaborczym.		X	
e) Język polski był językiem urzędowym pod koniec XIX w. na terenie:		X	
f) Obszarem najbardziej uprzemysłowionym była/o pod koniec XIX w.:			X
g) Obszarem o najlepiej rozwiniętym rolnictwie i przemyśle przetwórczym była/o pod koniec XIX w.:	X		